

Ideeënboek Sociale media in het onderwijs

Versie 1.0
Redactie: Erno Mijland

Inleiding

Sociale media zijn internettoepassingen, waarmee mensen online met elkaar in contact kunnen komen. Je kunt ze op een informele manier en voor je plezier gebruiken, maar ook voor samenwerking op afstand én om met en van elkaar te leren. Voor het onderwijs is met name dat laatste van belang.

Op vrijdag 18 februari 2011 verzorgde ik in opdracht van SchoolnetBrabant.nl een workshop over sociale media in het onderwijs. Na een introductie op het thema gingen de deelnemers aan de slag met het bedenken en beschrijven van een praktische toepassing van sociale media in het onderwijs.

Een van de kenmerken van sociale media is dat je tijd- en plaatsonafhankelijk kennis kunt delen en kunt samenwerken. Om die invalshoek te illustreren, leek het me een mooi experiment de buitenwereld bij de workshop te betrekken. Voor wie er niet bij kon zijn, maar wel mee wilde doen, bood ik op mijn weblog een artikel aan met de samenvatting van mijn introductie en een beschrijving van het praktijkgedeelte. Om het aantal deelnemers zo groot mogelijk te maken, postte ik aankondigingen van deze activiteit in een aantal LinkedIn-groepen en op Twitter (hashtag: [#smiho](#)).

Voor het verzamelen van de lesideeën gebruikten we de formulier-functie van Google Docs. Het formulier dat de deelnemers in moesten vullen, correspondeerde met het format dat ik had opgesteld voor het beschrijven van het lesidee. De ingevulde gegevens kwamen binnen in een online spreadsheet, waar ik ze vervolgens uithaalde om ze te verwerken en redigeren in deze verzamelbundel.

Op maandagochtend, 21 februari, 8.30 uur was de deadline. Ik was aangenaam verrast door de creatieve energie die vrij was gekomen op één vrijdagmiddag en in één weekend. Wat een mooie, diverse oogst! En wat een toewijding: er kwam zelfs een inzending binnen om half een in de nacht van zaterdag op zondag. Aan iedereen die heeft bijgedragen daarom een 'thumbs up' en veel dank voor de inspiratie!

Het resultaat is een deze bundel met ideeën. Sommige gaan over een heel specifiek onderwerp, andere zijn breed inzetbaar. Met een aantal kun je direct aan de slag, andere zul je nog moeten vertalen naar je eigen praktijk. Volg de instructies nauwgezet of ga er losjes mee om, schaaft bij op basis van ervaring, vraag feedback aan je leerlingen of studenten en... deel je inzichten met je netwerken.

Erno Mijland
onderwijsjournalist/schrijver, trainer en adviseur
auteur 'Nu leren voor morgen'
mede-auteur en -eindredacteur leergang 'Slimmerkunde' [www.slimmerkunde.nl]
www.ernomijland.com

Dit boekje is **minder dan 1 week** geproduceerd. Het is niet ondenkbaar dat het document de nodige zetfoutjes bevat. Geef tekstcorrecties en -suggesties door via erno@innodoks.nl. Ik zorg ervoor dat ze in versie 2.0 verwerkt worden.

Vermeld bij (her)gebruik als bron:
Mijland, E. (red.), Ideeënboek Sociale media in het onderwijs, Middelbeers 2011.
(Licentie geldt niet voor het artikel 'Learning apart together'. Hierop rust copyright.)
(Foto omslag voor: Argonne National Laboratory, CC BY-SA 2.0)

Alle links in dit document zijn aanklikbaar (aangegeven in kleur en/of tussen teksthaken)

Inhoud

	Learning apart together	4
	Over het format	7
1	Overhoringen delen met Wrts	8
2	Een klassenblog met Blogger	9
3	Een Guyku gedichtenbundel met Google Docs	10
4	Een opdracht visualiseren met Scribblar	11
5	School2School met Blogger	12
6	Een online enquête maken met Google Docs	13
7	Droombaan	14
8	Skype Discovery	15
9	Hoe wonen de mensen in...	16
10	Online imago	17
11	Psychofarmacologie database met PB Works	18
12	Voedselweb met Scribblar	19
13	Stelopdracht/instructiefilmpje met Screencast-O-Matic	20
14	Oriëntatie op de sector Zorg en Welzijn	21
15	Mindmappen met Mindmeister	22
16	Kennisdatabase maken met Evernote	23
17	Online leerstrategieën bij afwezigheid docent	24
	Hall of Fame: de makers van deze bundel	25
	Overzicht besproken online tools	26
	Twee commerciële oplossingen	27
	Een gratis workshop op uw school?	27

Learning apart together

Facebook, Hyves, YouTube... jongeren 'spelen' in het dagelijkse leven veelvuldig met sociale media. Binnen de schoolmuren lijken deze gereedschappen nauwelijks een rol van betekenis te spelen. Dat is even begrijpelijk als een gemiste kans.

Chloé (15) doet een werkstuk over de gezondheidsaspecten van zout in onze voeding. Ze zoekt op Delicious [www.delicious.com] naar websites over dit thema die door anderen worden aanbevolen. Op Twitter [www.twitter.com] plaatst ze een berichtje: 'Wat is een goed boek over zout en gezonde voeding?' en voegt daar een zogenaamde hashtag aan toe: **#durftevragen**. Dankzij dit labeltje vinden Twitter-gebruikers die het leuk vinden vragen te beantwoorden van anderen het berichtje van Chloé. Een uurtje later heeft ze drie tips. Twee keer wordt het boek 'Wat is nu gezond?' van prof. dr. Martijn Katan genoemd, met daarbij: 'Leest gemakkelijk' en 'Nuchter en wetenschappelijk onderbouwd'. Precies wat ze zoekt. Ze reserveert het boek online via haar plaatselijke bibliotheek. Tijdens het lezen is haar een ding niet duidelijk. Katan adviseert zout te gebruiken, waarin natrium deels door kalium vervangen is. Maar kun je daar ook te veel van binnen krijgen? En is dat dan ook ongezond? Ze zoekt de website van de auteur op en vindt er een e-mailadres. Dezelfde avond heeft ze al een antwoord per mail, rechtstreeks van de auteur. Als haar werkstuk bijna klaar is, zet ze de tekst online op Google Docs [docs.google.com]. Ze geeft haar oom (een kok in een verzorgingshuis), een vriend van haar vader (leraar Nederlands) en twee klasgenoten toegang met het verzoek om feedback. Een paar dagen later heeft ze nog enkele goede tips en heeft de leraar Nederlands alvast wat tekstcorrecties doorgevoerd in het stuk. Als Chloé later een dikke voldoende heeft gehaald voor haar werkstuk, zet ze het op haar weblog.

Van en met elkaar leren

Sociale media zijn internettoepassingen, waarmee mensen online met elkaar in contact kunnen komen en informatie kunnen delen. Voorbeelden zijn Flickr [www.flickr.com] (foto's), Slideshare [www.slideshare.net] (presentaties), Scribd [www.scribd.com] (documenten), Twitter [www.twitter.com] (berichtjes van 140 tekens) en Mindmeister [www.mindmeister.com] (Mindmaps). Je kunt ze op een informele manier en voor je plezier gebruiken, maar ook voor samenwerking op afstand én om met en van elkaar te leren. Voor het onderwijs is met name dat laatste van belang. Chloé maakt slim gebruik van sociale media voor haar schoolwerk. Ze heeft dan ook een enthousiaste biologiedocent die zijn leerlingen stimuleert, enthousiasmeert en begeleidt bij een andere manier om het internet te gebruiken. Het gaat er volgens hem niet alleen om betrouwbare, statische bronnen te raadplegen, maar veel meer van en met elkaar te leren. Hij heeft - om meerdere redenen - een punt. Sociale media bieden gereedschap dat uitstekend en laagdrempelig is in te zetten voor leerdoelstellingen. Met het inzetten van sociale media in het onderwijs sluit je aan bij en bouw je voort op de kennis en ervaringen die jongeren al opdoen met deze media. Leerlingen krijgen bovendien toegang tot waardevolle bronnen die ontsloten worden door de online gemeenschap. En niet onbelangrijk: functioneel en mediawijs gebruik van sociale media is een vaardigheid die we steeds meer van iedere van professional verwachten. Onderwijs bereidt jongeren voor op de toekomst en sociale media zijn daarin een essentieel gereedschap.

Functionaliteiten

Het is misschien een wat grote gedachtensprong: van het gebabbel op MSN en de puberale uitspattingen op Hyves [www.hyves.nl] naar leren en onderwijs. Laten we, om deze sprong mogelijk te maken, de volgende vraag eens beantwoorden. Wat doen we al in het onderwijs en wat kan net zo goed, beter of plezieriger met sociale media?

Kennis halen en delen

Informatie verzamelen is met de komst van het internet gemakkelijker geworden. We hebben alleen al via Google toegang tot een gigantisch archief aan bronnen. Steeds meer bronnen zijn bovendien multimediaal en hebben een hoge informatiedichtheid. Sociale media voegen daar nog iets aan toe: gebruikers van bronnen geven beoordelingen en voegen 'labels' toe, zodat ze beter vindbaar worden. (Ervarings)deskundigen zijn gemakkelijker benaderbaar geworden. Zo maak je in een handomdraai een enquête en vind je op Hyves-pagina's of online groepen snel de doelgroep die je zoekt voor het invullen ervan. Opgedane of geproduceerde

kennis kan gemakkelijk gedeeld worden met de wereld, bijvoorbeeld via weblogs en websites waarop je documenten kunt publiceren. Voorbeelden: Slideshare voor Powerpoints of Scribd voor tekstdocumenten. Bij de meeste diensten kun je kiezen voor het delen binnen een netwerk (vrienden, familie) of publiceren voor de hele internetgemeenschap.

Samenwerkend produceren

'Working Apart Together' is ondertussen een bijna volwaardig alternatief voor samenwerken op locatie. Het internet biedt de gereedschappen om in 'real time' met meerdere mensen te werken aan documenten. Voorbeelden zijn Google Docs en Microsoft Live Webapps. Van de documenten die je hiermee maakt is maar één, centraal opgeslagen versie en dat is altijd de laatste. Tijdens het samenwerken leer je van elkaar: iedereen brengt eigen kennis, vaardigheden en talenten in en geeft de anderen op basis daarvan feedback. 'Working Apart Together' betekent ook dat alle leden van een gemeenschap, maar een klein steentje hoeven bij te dragen om tot grootse prestaties te komen. Wikipedia is daar een sprekend voorbeeld van. Maar op kleinere schaal kan het ook. Als iedere leerling één keer per maand een stukje maakt voor het weblog van de school, heb je met relatief weinig inspanning toch een bijzonder levendig resultaat.

Dialoog, debat, toetsen en reflecteren

We leren in dialoog en debat met onze omgeving. Sociale media ondersteunen dat. Zo kun je in online conversaties elkaars uitingen waarderen, becommentariëren, aanvullen of nuanceren. Anderen kunnen ons helpen met reflecteren door het stellen van de juiste vragen. In forums, op Twitter, in LinkedIn en andere platformen vinden discussies plaats over elk denkbaar onderwerp en op weblogs kunnen bezoekers reacties achterlaten. Snel de meningen peilen kan door een 'poll' uit te zetten in je netwerk. Als lerende kun je je 'halffabrikaten' publiceren om ze op basis van feedback van anderen aan te scherpen en te verbeteren. Ik noem dat eta-leren.

Nieuwe vaardigheden

Mooie woorden? Ja, maar werkt het wel zo gemakkelijk als we naar de dagelijkse praktijk van het onderwijs gaan kijken. Nee, niet zomaar. Leerlingen zijn misschien handig met de technologie van sociale media, maar dat wil nog niet zeggen dat ze ook vaardig en wijs zijn of een succesvolle attitude hebben. De biologiedocent van Chloé laat zijn leerlingen dan ook niet zwemmen. Hij besteedt aandacht aan een kritische houding van zijn leerlingen. Geloof je klakkeloos alles wat vanuit je netwerk op je af komt? Hoe ga je om met je privacy? Hoe zorg je ervoor dat mensen uit je netwerk je willen helpen? (Antwoord: door zelf ook anderen te helpen en zo een balans tussen geven en nemen te creëren.) Hoe organiseer je online samenwerking? Hij legt uit dat je heldere afspraken moet maken over het proces, over de verwachtingen rond bijdragen van anderen en over het stellen van deadlines.

De attitude van de docent

Het implementeren van sociale media in je onderwijs vraagt om lef. Het is een kwestie van 'lerend implementeren', ofwel: experimenteren, kritisch reflecteren op het resultaat en bijstellen. Het vergt ook lef om de inbreng van leerlingen te waarderen. Met name op het gebied van de technische vaardigheden zullen ze soms verder zijn dan de docent. De grootste uitdaging ligt waarschijnlijk in de kunst van het loslaten van de leerlingen. Heel concreet: de online gereedschappen waar het hier over gaat draaien buiten het computernetwerk van de school. Maar het gaat ook over het proces. Grijp niet direct in als er iets misgaat, bijvoorbeeld als de online samenwerking niet goed draait. Van fouten maken leer je het meest, maar dan moet je ze wel mogen maken. De begeleiding van de docent bestaat uit slimme, prikkelende interventies, zoals vragen waardoor de leerlingen aan den lijve ervaren wat wel werkt en wat niet.

Waarborgen

Als leerlingen de veilige en controleerbare wereld van de school verlaten, moet je daar op een verantwoordelijke manier mee omgaan. Dat betekent dat je werkt met goede afspraken vooraf, bijvoorbeeld over het gebruik van wachtwoorden, over wat je wel en wat je niet online publiceert en voor wie, en over de etiquette die je hanteert. Informeer ouders over je aanpak, zodat ze niet verrast zijn als ze werk van hun kind tegenkomen via Google. Ze zullen het dan juist waarderen dat ze de vorderingen van hun kind beter kunnen volgen dan voorheen. De attitude waar je richting leerlingen de nadruk op legt is: wie goed doet, goed ontmoet. Of zoals de Engelsen zeggen: 'What you give, is what you get.' Heb er tenslotte oog voor dat je voor het gevoel van pubers

binnendringt in hun wereld als je met hún gereedschap aan de slag gaat. Geef leerlingen daarom bijvoorbeeld de keuze met gescheiden accounts te werken voor school- en privé zaken.

Leer-kracht

Gebruik sociale media niet met als enige reden dat jijzelf of de leerlingen het zo leuk en motiverend vinden, maar omdat je echt gelooft in de leer-kracht van het medium. Leren met sociale media is 'learning apart together', ofwel: samenwerken op afstand met de technologie als schakel tussen de leerlingen. Maar ook met de sprankelende real life communicatie in de ontmoeting op school. Want sociale media zijn niet vervangend voor het echte contact. Ze kunnen dat contact wel faciliteren en verrijken.

Naar de onderwijspraktijk

De mogelijkheden om sociale media in te zetten in het onderwijs zijn legio en variëren van heel praktisch en van organisatorische aard tot ondersteunend aan het leerproces. Een aantal voorbeelden.

Praktisch / organisatorisch

- De school kan een Google Agenda aanmaken met bijzondere activiteiten, vakanties enzovoort. Docenten kunnen gezamenlijk hun 'spreekuren' invoeren, waarin ze vrij beschikbaar zijn voor vragen van leerlingen. Leerlingen kunnen deze agenda met één druk op de knop integreren in hun eigen Google Agenda.
- Publiceer roosterwijzigingen en huishoudelijke mededelingen via Twitter.
- Verzamel via Delicious relevante links rond een les of project en biedt leerlingen de mogelijkheid hun bijdrage aan de verzameling te geven.

Ondersteunend aan het leerproces

- Laat leerlingen hun portfolio opbouwen op basis van een weblog. Alle bronnen die ze verzamelen en zelf maken (documenten, filmpjes, foto's) zijn via dit portfolio beschikbaar. Via reactieknop geven de docent en enkele leerlingen feedback. De docent besteedt van tevoren aandacht aan feedback geven en ontvangen in een les.
- Laat leerlingen verder kijken dan Google bij het verzamelen van informatie voor een werkstuk. Geef ze bijvoorbeeld de opdracht een (ervarings)deskundige te vinden via LinkedIn en deze een vraag voor te leggen of laat ze een online enquête uitvoeren onder medeleerlingen.
- Maak met Mindmeister gezamenlijk een online mindmap ter voorbereiding van een debat in het klaslokaal.
- Laat leerlingen om toerbeur een overhoring maken op www.wrts.nl voor diens klasgenoten. Met relatief weinig investering heeft de hele groep er profijt van en de leerling die de overhoring maakt, heeft een extra rijke leerervaring.

De traditionele gemeenschap als metafoor

Het wereldwijde web heeft eigenlijk een valse start gemaakt door de paradigma's van de traditionele media als uitgangspunt te nemen. Het internet was aanvankelijk een kanaal voor het zenden van informatie in één richting. De laatste jaren is het internet steeds meer een platform geworden naar het model van gemeenschappen van mensen, waarbij interactiviteit, wederkerigheid en communicatie centraal staan. Anders dan bij traditionele gemeenschappen, zijn 'communities' op het internet niet locatiegebonden. Je kunt bovendien deelnemen aan gemeenschappen op basis van één specifieke interesse en anderen binnen de gemeenschap nauwelijks kennen, behalve op het niveau van de gedeelde belangstelling. In de praktijk: je kunt lid zijn van een wereldwijde gemeenschap van liefhebbers van de muziek van jazzbassist Avishai Cohen, niets weten over de burgerlijke staat van een ander lid en zomaar een half jaar niets van je laten horen, zonder dat iemand er iets van zegt. Bijzonder is dat nieuwe 'communities' erg groot kunnen zijn: in juli 2010 was ongeveer 7% van de mensheid lid de gemeenschap van Facebook-gebruikers.

*Dit artikel verscheen eerder in tijdschrift Vector, nummer 14 / november 2010.
Vector is een uitgave van de lerarenopleidingen 12+ van Fontys Hogescholen [www.fontys.nl].*

Over het format

Voor het beschrijven van een lesidee voor sociale media in het onderwijs is onderstaand format gebruikt.

1. Elk idee heeft een **titel**. Tussen haakjes staat een kort **beschrijving van de doelgroep**.
2. Vervolgens geven we het internetadres van de gebruikte **toepassing(en)**, ofwel het medium.
3. In het **stappenplan** staat kort beschreven hoe het proces is opgezet.
4. Vervolgens beschrijven we de **opbrengst** van deze werkwijze, waarbij met name ook de **meerwaarde** wordt aangestipt voor het werken met sociale media ten opzichte van traditionele leermiddelen.
5. Uiteraard is ook van belang voor welk vakgebied de les geschikt is en aan welke kerndoelen gewerkt kan worden.
6. Belangrijk is ook de **rol van de docent**. Welke **didactische aanpak** wordt gekozen en wat doet de docent tijdens de les.
7. We beschrijven de **leerlingactiviteiten** en hoe je deze organiseert in de ruimte, ofwel het **klassenmanagement**.
8. Bij een groot aantal ideeën worden **derden** betrokken, zoals ouders of organisaties buiten de school.
9. Bij het werken met sociale media ga je al snel 'over de muren' van de school. Leerlingen komen in de virtuele, soms boze buitenwereld. Hoe **beheers je de risico's en waarborg je de veiligheid?**
10. Tot slot geven we per les adviezen voor **evalueren** en **reflecteren** op het proces of eindresultaat.

De opdracht aan deelnemers was de beschrijving van het lesidee in totaal binnen 1 pagina A4 te houden. Dat betekent dat de beschrijvingen beknopt zijn. Dit is een bewuste keuze. Het gaat om ideeën. Gebruikers kunnen zelf een gedetailleerde uitwerking maken voor de eigen praktijk.

'Het is eigenlijk niet te geloven dat in zo'n korte tijd op deze wijze een leuke berg ideeën is vastgelegd. Vooral als je ziet hoe moeizaam het zelf ontwikkelen van lesideeën op scholen vaak gaat. Natuurlijk zijn het losse casussen, het is heel wat moeilijker als er een verantwoorde leerlijn moet worden ontwikkeld. Maar desondanks, complimenten voor dit initiatief en deze opzet.'

(Ruud van Leeuwen)

1 Overhoringen delen met Wrts.nl (PO, leerjaar 7-8, VO)

Toerbeurtsysteem voor het samenstellen van overhoringen bij de lesstof voor een proefwerk

Medium:

www.wrts.nl

Stappenplan:

- Een leerling maakt voor de rest van de klas een overhoring in wrts.nl die gebruikt kan worden door alle leerlingen bij de voorbereiding van een proefwerk. De betrokken leerling krijgt eerder de betreffende stof door, zodat de overhoring klaar is op het moment dat de toets opgegeven wordt als huiswerk.
- De gemaakte overhoring wordt 'gepubliceerd' door de link bekend te maken. Die staat vermeld bij de aankondiging van het proefwerk.
- Voorafgaand aan de toets kunnen alle leerlingen de overhoring gebruiken.
- Voor het volgende proefwerk krijgt een andere leerling de opdracht een overhoring te maken.

Opbrengst / meerwaarde:

- Als leerling heb je niet per se een ander nodig om je te overhoren. Je kunt het op elk tijdstip / elke plek doen op het internet.
- Degene die de overhoring maakt, leert de stof extra goed door het bedenken van de vragen. Bovendien leert deze leerling hoe je goede vragen formuleert. Dat wordt versterkt door te evalueren en te laten reflecteren.
- Doordat de opdracht rouleert, kost het allemaal relatief weinig tijd, terwijl de hele klas bij elk proefwerk profiteert van het systeem.

Vakgebied / kerndoelen:

- Kan voor alle vakgebieden gebruikt worden. Denk aan spelling, topografie, Engels.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Indien nodig eenmalig klassikaal de werking van wrts.nl uitleggen
- Eenmalig klassikaal instructie geven: hoe maak je een goede overhoring?
- De kwaliteit van de overhoringen evalueren met de betrokken leerling (kan in het begin voorafgaand aan 'publicatie')

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- De overhoringen worden thuis samengesteld en gebruikt.

Betrekken derden:

- Ouders informeren over het project en verzoeken hun kinderen te helpen, met name bij het samenstellen van een overhoring.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Niet van toepassing.

Evaluatie en reflectie:

- Eventueel meten van de resultaten / punten van de proefwerken en vergelijken met ander leerjaar of andere groep.
- Bespreking met leerlingen aan het eind van het project: gebruik je de overhoringen, helpen ze je, hoe zou het nog beter kunnen?

2 Een klassenblog (PO, leerjaar 7-8, VO, leerjaar 1-2)

Gedurende het schooljaar houden de leerlingen een klassenblog bij. Het blog is in principe openbaar, zodat ouders het klassenblog kunnen volgen.

Medium:

www.blogger.com

Stappenplan:

- De leraar maakt in Blogger een weblog aan en geeft de leerlingen autorisatie als auteur.
- Met de klas wordt een schema opgesteld, waarbij elke dag een leerling de taak krijgt een bijdrage te schrijven in het klassenblog.
- Elke dag wordt een bericht gepubliceerd.
- Evaluatie kan door de leraar, een medeleerling van de auteur of de hele klas.

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen leren kort en bondig formuleren, aan de hand van eigen ervaringen.
- Ouders krijgen een inkijkje in de klas, wat de betrokkenheid kan vergroten.
- Via de blog kunnen leerlingen en leraren nog eens teruggrijpen naar lesstof of ervaringen eerder in het jaar.

Vakgebied / kerndoelen:

- Nederlands: schrijfvaardigheid.
- Mediawijsheid: zowel knoppenvaardigheid als bewustzijn van hoe je een weblog veilig en functioneel toepast.
- Verder voor andere vakgebieden: in de klassenblog is aandacht voor onderwerpen die in de klas behandeld zijn. Bij de berichten kunnen bijvoorbeeld relevante filmpjes en links geplaatst worden.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Vooraf goede afspraken en een planning maken met de klas.
- Eenmalig klassikaal instructie geven: hoe schrijf je een goed blogbericht?
- Wat later in het proces: een klassengesprek over wat wel en wat niet kan in een blog (thema's als respect, privacy enz.).
- Controleren van de teksten op inhoud, stijl en spelling.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- De leerling die aan de beurt is maakt het bericht op school, direct na de laatste les of thuis.

Betrekken derden:

- Ouders informeren over het klassenblog.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Eventueel kan gekozen worden voor een besloten weblog, dat alleen op uitnodiging gelezen kan worden.
- Stel in Blogger in dat reacties op berichten gemodereerd moeten worden, voordat ze geplaatst worden. Kan evt. ook een taak zijn voor een leerling.

Evaluatie en reflectie:

- Tussentijds en aan het eind van het jaar een bespreking met leerlingen: wat ging goed, wat kon beter, wat heb je ervan geleerd?

3 Een Guyku-gedichtenbundel (PO, vanaf groep 5, Engelstalig in VO)

Leerlingen maken gezamenlijk een gedichtenbundel vol met Guyku (een soort haiku). De kinderen/leerlingen lezen elkaars werk en proberen op grond van argumenten elkaar van feedback te voorzien. Daarna lezen ze elkaars werk, selecteren de beste inzendingen en stellen een digitaal of papieren boek samen. Teksten worden verzameld en opgemaakt in een Google Docs-bestand. Bij elke Guyku maken of bewerken ze een afbeelding in Sumopaint.

Medium:

docs.google.com, www.sumopaint.com

Stappenplan:

- Introductie: een korte motivatie en instructie (informatie op: hmhbooks.com/guyku/how.html).
- Leerlingen gaan eerst brainstormen, daarna schrijven (proberen en verfijnen).
- Een afbeelding bij het gedicht maken of zoeken met Sumopaint.
- Feedback geven en ontvangen en op basis daarvan het gedicht afwerken.
- Gedichten selecteren en een bundel samenstellen in Google Docs (ook: opmaak).
- Evalueren terugblikken waarderen.

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen inspireren en waarderen elkaars werk (Guyku's) en leren daardoor met en van elkaar. Ze gebruiken daarbij allerlei vaardigheden (brainstormen, creatief schrijven, samenwerken, dichten, begrijpend lezen, feedback geven, argumenteren). Ze leren ook iets over de grafische vormgeving van teksten.

Vakgebied / kerndoelen:

- Nederlands, Engels, of andere taal
- Beeldende vorming
- ICT
- Vakoverstijgend: zelfstandig werken, samenwerkend leren

Didactiek / docentactiviteiten:

- De docent is vooral aan het inspireren en begeleiden. De leerlingen kunnen goed zelf aan de gang en elkaar helpen. In plaats van in het Nederlands kan er ook in het Engels (of een andere taal) gewerkt worden. Eventueel kan deze keuze aan de leerling gelaten worden. Daarmee bouw je meteen een mooie differentiatie in.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Klassikale oriëntatie en instructie.
- Zelfstandig werken, alleen of in tweetallen. Per persoon ten minste 1 Guyku + bijpassende illustratie produceren. Feedback op klassikaal niveau, vervolgens met behulp van feedback je Guyku verbeteren.
- Met de hele klas kan een bundel gemaakt worden waarbij geprobeerd kan worden om een top 10 te formeren door op grond van criteria het werk te waarderen. Bijv. is voldaan aan de regels 5-7-5, is de spelling correct, is er sprake van verrassing, ontroering of humor?
- Gezamenlijk reflecteren op het uiteindelijke resultaat.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Belangrijk is dat er respectvol met elkaar wordt omgegaan. Dus geen discriminerende of grievende teksten of afbeeldingen.
- Verder is copyright een punt van aandacht als de bundel op internet wordt geplaatst.

Evaluatie en reflectie:

- Bespreken van het werk: hoe vind je het eindproduct (Guyku bundel), hoe verliep het proces (aanpak, samenwerken). Wat heb je geleerd? Wat vind je ervan? Tevreden?

4 Een opdracht visualiseren met Scribblar (VO)

Leerlingen krijgen een projectboekje met een opdracht die ze in 8 weken moeten uitvoeren. Met Scribblar visualiseren ze de inhoud van de opdracht.

Medium:

www.scribblar.com

Stappenplan:

- Docent maakt projectboekje en geeft aan leerlingen.
- Docent legt Scribblar uit.
- Samengestelde teams werken analyse van de opdracht uit in Scribblar.
- Leerlingen lichten analyse toe voor klas.
- Evaluatie docent en klas.

Opbrengst / meerwaarde:

- Tijd- en plaatsafhankelijk samenwerken.
- Slechts 1 versie van het werkdocument.
- Leerlingen kunnen het document niet 'vergeten', want het staat online.

Vakgebied / kerndoelen:

- Nederlands, begrijpend lezen, maar ook vakoverstijgend.
- Schrijfvaardigheid: beknopt leren schrijven.
- Leren presenteren.
- Mediawijsheid: kennismaken met nieuwe tool.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Klassikale uitleg/ instructie Scribblar.
- Evaluatie achteraf.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Mogelijkheid tegelijkertijd thuis online aan de opdracht werken.

Betrekken derden:

- Ouders informeren over opdracht.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Je werkt in een met wachtwoorden afgesloten groep, dus geen risico.

Evaluatie en reflectie:

- Aan het eind van de opdracht: wat ging goed, wat kan beter, wat heb je geleerd?

5 School2School (VO, onderbouw)

Blog, waarin leerlingen samen met leerlingen van een school in het buitenland een beeld creëren van week in en rondom hun school. Kan in de vorm van een projectweek, kan natuurlijk ook een langlopend project zijn.

Medium:

www.blogger.com

Stappenplan:

- Idee bespreken met klas (gedeeld eigenaarschap).
- Inhoud en activiteiten projectweek met klas voorbereiden. Taken verdelen.
- Contact zoeken met school in buitenland.
- Faciliteiten regelen met klas (camera, video, software etc.).
- Blog aanmaken (docent).
- Aan de slag met klas, ouders volgen ontwikkelingen en kunnen reageren.
- Eindproduct presenteren aan school, ouders en andere betrokkenen (zoals de pers).

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen leren samenwerken, in tekst en beeld presenteren, omgaan met apparatuur en software.
- Leerlingen zien hoe 'collega's' in andere landen op school bezig zijn.
- Functioneel toepassen van Engelse taal.
- Creativiteit ontplooiën.
- Keuzes maken: wat is belangrijk om te melden.
- Kennis en ervaringen delen.

Vakgebied / kerndoelen:

- Taal (Nederland/Engels)
- Media, vormgeving, cultuur
- Topografie/geografie
- Sociale vaardigheden

Didactiek / docentactiviteiten:

- Klas betrekken en mede-eigenaar maken.
- Met klas activiteiten voorbereiden en plannen.
- Basisinstructies over omgaan met blog, software en apparatuur.
- Bepaalde eindredactie. Modereren kan de taak zijn van een van de leerlinggroepjes.
- Dagelijks beginnen met klasgesprek over opbrengst vorige dag.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Werken in groepjes van 3 met verschillende takenpakketten.
- Leerlingen bedenken en maken de onderwerpen. Ze publiceren het eindresultaat op de weblog.
- Verhalen andere school interpreteren.

Betrekken derden:

- Buitenlandse school en de ouders.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Er wordt gewerkt met een besloten blog.
- De docent kijkt mee, maar leerlingen publiceren zelf.

Evaluatie en reflectie:

- Leerlingen moeten zelf (digitaal) waarderingen geven bij alle bijdragen (sterrensysteem YouTube, of 'duimpje'). Dit is weer aanleiding tot bespreking in de klas.
- Kijken met klas of werkwijze op school in buitenland ideeën oplevert voor eigen school.
- Vanuit de verschillende vakgebieden kan feedback worden gegeven.

6 Een online enquête maken met Google Docs (Vanaf PO, groep 7)

Leerlingen stellen een enquête op over een actueel onderwerp dat speelt binnen of om de school. Ze doen dat met Google Docs, een gebruiksvriendelijke gratis online toepassing.

Medium:

- docs.google.com

Stappenplan:

- Introductie op het onderwerp enquêtes houden.
- Het thema wordt vastgesteld en klassikaal kort besproken. Denk aan: de herinrichting van het schoolplein, de verkeersveiligheid rond de school, de evaluatie van een nieuw project.
- Leerlingen maken een vragenlijst in de formulieren-functie van Google Docs en verspreiden de link onder de doelgroep via mail of de schoolwebsite. Hier hoort een aantrekkelijk geschreven toelichting bij.
- Na de deadline analyseren de leerlingen de uitkomsten en verwerken dit in een kort rapport. Hierin werken ze met tekst en waar dat relevant is ook met infographics.

Opbrengst / meerwaarde:

- Het leren formuleren van goede, zo objectief mogelijk gestelde vragen.
- Het leren analyseren van data uit een enquête.
- Het leren verwerken van data uit een enquête.
- Burgerschap: hoe ga je om met de verschillende meningen; hoe gebruik je een enquête als ondersteuning bij een te nemen beslissing?
- De opdracht biedt mogelijkheden voor het (ervaringsgericht) verwerken van kennis verschillende domeinen.

Vakgebied / kerndoelen:

- Taal / Nederlands (formuleren van vragen, interpreteren gegevens)
- Rekenen / Wiskunde (o.a. gemiddelden berekenen, werken met diagrammen)
- Burgerschap / maatschappijleer

Didactiek / docentactiviteiten:

- Een goede introductie op het onderwerp van de enquête en het belang ervan.
- Aanpassen aan het niveau van de leerlingen door omvang enquête en thematiek.
- Begeleiden bij het opstellen van de enquêtevragen. Voordat de enquête live gaat de vragen bespreken (omdat slechte vragen in de rest van het proces doorwerken).
- Analyseren van de vragen en het opstellen van een rapport voorbereiden.
- Beoordelen van de eindrapporten.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Het werken aan de enquête gaat het best in kleine groepjes.
- Je kunt taken verdelen over groepjes (vragen opstellen, introductie schrijven, enquête verspreiden enz.).
- Je kunt groepjes het hele proces laten doorlopen en ze bijvoorbeeld ieder een eigen enquête over een eigen onderwerp laten maken.
- De opdracht kan ook door één groepje gemaakt worden (extra opdracht, taak voor de leerlingenraad).
- Delen van de opdracht kunnen buiten school gedaan worden.

Betrekken derden:

- Ouders of omwonenden van de school zijn een potentiële doelgroep voor de enquête.

Waarborgen / risicobeheersing:

- De enquête is voor het live gaan gecontroleerd door de leraar.

Evaluatie en reflectie:

- Evalueren van het proces en het resultaat.
- Echt wat doen in de school met de resultaten.

7 Droombaan (vmbo, leerjaar 3 / 4, niveaus bk en kgt)

Bij de vakken Biologie en Mens en Natuur gaan leerlingen zich met de website www.tkmst.nl en een werkblad met opdrachten oriënteren op 'groene' beroepen. Ze mogen de antwoorden via Google docs of een andere online tekstverwerker invullen, in Word werken of op papier met pen invullen.

Eén van de opdrachten gaat over het droomberoep van de leerlingen. Hierin maken ze een korte digitale uitwerking van wat hen op dit moment het mooiste beroep lijkt. Dat kan in de vorm van een presentatie (Prezi), het maken van een affiche (Glogster, Wallwisher), een website (Google Sites, Weebly) of een filmpje (YouTube).

Medium:

www.youtube.com, sites.google.com, www.prezi.com, www.glogster.com, www.wallwisher.com, www.weebly.com

Stappenplan:

- De leraar wijst de leerlingen op de beschikbare online tools, zoals als Glogster, Wallwisher en Google docs.
- De leraar wijst de leerlingen op handleidingen die online beschikbaar zijn, of zorgt zelf voor een handleiding bij de tool als de leerlingen dit nodig hebben.
- In de les coacht de leraar de leerlingen, maar laat ze vooral elkaar helpen met de tools.
- De leraar laat de leerlingen samen werken aan de opdracht.

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen oriënteren zich gericht op beroepen/opleiding in een bepaalde sector (groene sector) en vormen zich een beeld van een sector in het kader van het beroepskeuzeprocess.
- Leerlingen zien in of hun droombaan overeenkomt met de opleidingen/beroepen die ze door het maken van de opdrachten gevonden hebben.
- Leerlingen verdiepen zich door de digitale verwerking met meer motivatie in de opdracht en daarmee in beroep- en opleidingkeuze.
- Leerlingen helpen elkaar en inspireren elkaar.

Vakgebied / kerndoelen:

- Algemeen: beroepskeuze / LOB
- Biologie / Mens en Natuur: beroepskeuze / LOB in de Groene Sector
- Algemeen: samenwerkend leren, informatie verzamelen en ordenen, computervaardigheden

Didactiek / docentactiviteiten:

- Indien nodig de tools klassikaal uitleggen of zorgen voor (digitale) handleidingen.
- Tijdens de les begeleiden en 'toezien' op samenwerking.
- Les(deel) besteden aan resultaten waarin leerlingen reflecteren op eigen en andermans werk.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- In de les maar ook thuis kan aan deze opdracht worden gewerkt.

Evaluatie en reflectie:

- Klassikale bespreking bij presenteren van de resultaten.
- Leerlingen leren van elkaar door interessegebieden van klasgenoten te leren kennen.
- Leerlingen mogen kritisch kijken naar de droombanen van klasgenoten: dromen mag, maar er wordt ook nagedacht over de haalbaarheid.

Handleidingen:

- Voor het werken met de verschillende sociale media uit deze les zijn handleidingen beschikbaar via deze link [www.delicious.com/ernomijland/smiho_les7]

8 Skype Discovery

Klassen leggen contact met klassen of experts in andere landen via Skype. Hiermee hebben ze contact met 'native speakers' in reële situaties. Ze spreken zelf de vreemde taal in het openbaar en krijgen direct feedback.

Medium:

www.skype.com

Stappenplan:

- Maak als docent een account aan op education.skype.com. Geef in de instellingen aan op welke manier je in contact wilt komen met andere klassen. Zoek vervolgens andere docenten of experts die zich hebben aangemeld en voeg ze toe als Skype contact.
- Tref voorbereidingen met de klas over het gesprek, wie spreekt, welke insteek het gesprek heeft, hoe lang de gesprekken duren, etc.
- Maak verbinding met de contacten via Skype.

Opbrengst / meerwaarde:

- Brengt leerlingen in contact met andere culturen/landen zonder reizen.
- Maakt taallessen betekenisvol door ze in de praktijk te laten toepassen.
- Laat leerlingen nadenken over mogelijkheden en effectief gebruik van Skype.
- Leerlingen oefenen voor een groep een andere taal te spreken. Ze krijgen direct feedback. Gebruik je een verkeerd begrip of spreek je onduidelijk, dan word je niet begrepen.

Vakgebied / kerndoelen:

- Engels: kerndoel 13 (De leerlingen leren informatie te verwerven uit eenvoudige gesproken en geschreven Engelse teksten), kerndoel 14 (De leerlingen leren in het Engels informatie te vragen of geven over eenvoudige onderwerpen en zij ontwikkelen een attitude waarbij ze zich durven uit te drukken in die taal).
- Mediawijsheid: kerndoel 13 (Lezen en luisteren), 17 (Contact via internet) en 18 (Engels als wereldtaal).
- Uiteraard kan ook met andere moderne vreemde talen gewerkt worden.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Vooraf: controleren of de techniek werkt (Skype installatie, aanmelding Skype Discovery, webcam, audio), duidelijk bespreken met leerlingen wat het doel is, duidelijke afspraken maken over ieders rol en inzet.
- Tijdens het gesprek duidelijke instructies geven en iemand de rol van gespreksleider laten vervullen of dat zelf doen.
- Naderhand tips en tops bespreken, ervaringen bespreken met leerlingen en met het Skype-contact.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Overzichtelijke en gemakkelijke opstelling maken zodat leerlingen de videobeelden op het (digi)bord goed kunnen zien en dat ze zelf goed in beeld te zien zijn via webcam. Zorg ook voor een gemakkelijke opstelling zodat de sprekende leerling bij de microfoon zit en de audio zodanig geplaatst is dat leerlingen het gesprek kunnen volgen.
- Lijst met leerlingen maken die een spreekbeurt krijgen, zodat deze bijtijds bij de microfoon kunnen komen.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Duidelijke afspraken vooraf met Skype-contact over gesprek.
- Technische controles vooraf op verbinding, audio en video.

Evaluatie en reflectie:

- Na afloop bespreken hoe de leerlingen het gesprek hebben ervaren.
- Bespreken op welke manier de insteek van het gesprek beter/anders zou kunnen.
- Bespreken op welke manier deze vorm van werken op andere manieren kan worden ingezet die betekenisvol zijn voor leerlingen (bijv. in gesprek via Skype treden met een vak-expert die zij zelf regelen, zoals een schrijver, designer, eigenaar van een bedrijf, etc.).

9 Hoe wonen de mensen in... (PO, groep 7-8)

Leerlingen maken in groepjes filmpjes van hun leefomgeving. Van het soort huizen dat er staan, van de voorzieningen enzovoort. Per groepje kan een ander thema uitgewerkt worden. Leerlingen plaatsen hun filmpjes op een speciaal daarvoor aangemaakt YouTube kanaal. Scholen uit andere landen doen hetzelfde. Je zou kunnen beginnen met een school uit de partnergemeente. De filmpjes van de andere scholen kunnen bekeken worden, en zo ontstaat een indruk van hoe er in andere landen wordt geleefd. In de klas kunnen de filmpjes besproken worden en gekoppeld worden aan andere lessen, bijvoorbeeld wereldoriëntatie/aardrijkskunde.

Medium:

www.youtube.com

Stappenplan:

- Maak een YouTube-kanaal voor de filmpjes en bespreek deze dienst in de klas
- Zorg voor de benodigde camera's (zoals een eenvoudige Flip-camera) en montagesoftware.
- Geef leerlingen concrete onderwerpen om beelden van te maken (huizen, winkels, natuur in de omgeving).
- Maak zelf een voorbeeldfilmje en laat dat zien.
- Verzamel alle filmpjes en zet ze op het YouTube-kanaal.
- Laat leerlingen alle filmpjes bekijken.
- Besteed aandacht aan de filmpjes en de verschillen tussen de landen (bijvoorbeeld door leerlingen weer een filmje te laten maken waarin ze de verschillen bespreken).

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen maken kennis met video, en hoe je met video anderen iets kunt vertellen over jezelf en je omgeving.
- Leerlingen maken kennis met andere culturen.
- Leerlingen maken kennis met YouTube.

Vakgebied / kerndoelen:

- Aardrijkskunde of maatschappijleer.
- Biologie (als het om de planten gaat).
- Mediawijsheid: zelf media maken.
- Mediawijsheid: wat zet je wel en niet over jezelf en over anderen op YouTube?

Didactiek / docentactiviteiten:

- Goede, duidelijke instructies/opdrachten geven, indien nodig ook over het gebruik van de camera.
- Zowel het creatieve proces begeleiden, als zorgen voor een goede terugkoppeling om daadwerkelijk van de inhoud van de filmpjes te leren.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Leerlingen maken opnames buiten het schoolgebouw.
- Voorbespreking, montage, publicatie op het kanaal en gezamenlijk bekijken en bespreken van de filmpjes gebeurt op school.

Betrekken derden:

- Scholen uit andere landen nodig! Begin bijvoorbeeld bij een school uit de partnergemeente.
- Via Twitter of andere kanalen scholen vragen of ze mee willen werken aan dit project.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Zorg voor een duidelijk leerdoel en werk indien nodig aan vaardigheden op het gebied van filmen.
- Zorg dat leerlingen verantwoord omgaan met privacy van eventueel gefilmde mensen.

Evaluatie en reflectie:

- Bespreek de filmpjes met leerlingen om het leerdoel te bereiken.
- Besteed ook aandacht aan andere kanten van youtube, en over dat wat je er liever niet op plaatst.

10 Online Imago (VO, leerjaar 1 en 2)

Wie ben jij online? Hoe sta jij op het internet. Heb je jezelf wel eens gegoogled? Wat kwam je tegen? Heb je dit ook wel eens bij afbeeldingen gedaan? Voor je iets op het internet zet, moet je hier goed overnadenken. Welke foto gebruik ik, wat vertel ik over mezelf, wat mogen anderen van mij weten? Maar ook: mag ik die foto van mijn vriendin wel gebruiken.

Maak met Glogster een poster over jezelf. Maar denk na wat je er op zet.

Medium:

www.glogster.com

Stappenplan:

- Voer een klassengesprek over het onderwerp 'je online imago'.
- Introduceer het gebruik van Glogster als leermiddel.
- De leerlingen maken een poster of zichzelf.
- De posters worden besproken. Zijn er verschillen tussen wat de een laat zien en de ander juist niet?

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen gaan nadenken over hun online imago en gebruiken hierbij een creative website.

Vakgebied / kerndoelen:

- Deze les kan gedaan worden in een mentor les of bij een creatief vak of ict les.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Docenten moeten de website glogster.com zelf bekijken. Ze moeten hier een gebruikersnaam aanmaken zodat de posters onder deze naam opgeslagen kunnen worden.
- Leerlingen kunnen zelfstandig aan hun poster werken.
- De docent voert vooraf en achteraf een klassengesprek met de leerlingen.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Er kan grotendeels zelfstandig gewerkt worden. Dit kan ook thuis.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Volg het proces op de voet en bespreek dit. Leerlingen moeten leren nadenken over hun online gedrag.

Evaluatie en reflectie:

- De leerlingen gaan nadenken over hun online imago en staan voortaan stil bij het online zetten van beeld en tekstmateriaal op het internet.

11 Psychofarmacologie database (Master Medische Psychologie)

Voor het vak Psychofarmacologie zijn verschillende lesboeken beschikbaar. Helaas is geen enkel boek toegespitst voor studenten van de master Medische Psychologie (UvT). Zij krijgen later in hun werk te maken met mensen met psychische aandoeningen, die meestal al een andere aandoening hebben en daarvoor medicatie krijgen (denk aan hart- en vaatziekten, diabetes, kanker, alzheimer, COPD).

Studenten gaan in groepjes zelf per psychofarmacologische medicatie (antidepressiva, anxiolytica, antipsychotica) een document maken, met wetenschappelijke verwijzingen. De documenten worden door groepjes studenten aangemaakt, door de docent en de rest van het groepje ge-edit, met links erbij naar referenties, en het proces wordt afgesloten met een samenvatting in een presentatie.

Medium:

www.pbworks.com, www.easybib.com

Stappenplan:

- Studenten in groepjes koppelen en ze een duidelijke opdracht geven en verwijzen naar literatuur. Verwijzingen worden gemaakt met EasyBib. Studenten hebben van tevoren basiskennis opgedaan met het lesboek Psychofarmacologie en de eerste colleges.
- Per groepje gaan ze één thema uitwerken in de loop van enkele weken. Er wordt gewerkt in PBWorks.
- In de loop van enkele weken zou deze samenvatting compleet kunnen zijn; hierna volgt een samenvattingscollege van hun bevindingen, met discussie en commentaar.

Opbrengst / meerwaarde:

- De door studenten verzamelde stof vormt een aanvulling op de gewone lesstof; deze kan ieder jaar worden aangevuld en uitgebreid. De database kan ook nog worden geraadpleegd wanneer afgestudeerden in de praktijk werkzaam zijn, dus met handige links, up-to-date informatie enzovoort.
- Studenten worden betrokken bij het vak en dragen mede verantwoordelijkheid voor een deel van de lesstof. Dat motiveert.
- Studenten krijgen een bredere basiskennis van de psychofarmacologie waardoor ze in staat zijn in hun vak te communiceren met artsen, psychiaters, patiënten en zorgverleners.
- Studenten leren werken met eigentijdse tools; ze leren relevante informatie zelf opzoeken, deze kritisch te beoordelen en gebruiken wat per situatie nodig is.

Vakgebied / kerndoelen:

- Psychofarmacologie voor Medisch Psychologen.

Didactiek / docentactiviteiten:

- De docent maakt een werkruimte aan in PBWorks met een uitgewerkt voorbeeld.
- De docent bedenkt en verdeelt de onderwerpen/thema's; er worden groepen samengesteld.
- De docent geeft feedback en advies.
- Presentaties inplannen met feedback.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- In groepjes samenwerken aan 1 document, en presentatie daarover voorbereiden.
- Actief monitoren van het proces, per week enkele groepen intensief van feedback voorzien.

Betrekken derden:

- Andere docent betrekken om de ideeën van de studenten mee te beoordelen.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Plagiaatcheck, ook in gebruik van figuren.
- Inhoud controleren op feitelijke juistheid.

Evaluatie en reflectie:

- De bijdrage kan een onderdeel zijn van het eindcijfer voor het vak.

12 Voedselweb met Scribblar (VMBO-GT, leerjaar 3-4)

Leerlingen leren een zogenaamd voedselweb te maken. Ze doen dit door op het virtuele whiteboard van Scribblar illustraties van organismen op de goede plek neer te zetten. Door samen te werken op één whiteboard ontstaat er realtime op het digibord een voedselweb.

Medium:

www.scribblar.com

Stappenplan:

- Geef (een aantal) leerlingen een laptop of computer.
- Maak een account aan op Scribblar.com, laat leerlingen ook een eigen account aanmaken.
- Start een 'kamer' en voeg de leerlingaccounts toe aan deze kamer.
- Geef de leerlingen de opdracht om foto's van organismen te zoeken; via Scribblar kun je ook op Flickr zoeken.
- De leerlingen plaatsen de foto's van de organismen op het scherm, zodat er een voedselweb ontstaat.

Opbrengst / meerwaarde:

- Leerlingen werken samen aan een opdracht, ze kunnen elkaar corrigeren.
- Alle stappen die leerlingen uitvoeren zijn rechtstreeks te zien op het bord, je kunt direct feedback geven, zowel mondeling als via je eigen computer.
- De creativiteit van leerlingen wordt aangesproken, je kunt ze behoorlijk vrij laten in het 'opmaken' van hun eigen aandeel aan het voedselweb.

Vakgebied / kerndoelen:

- Biologie
- Examenkerndoel K6 Planten en dieren en hun samenhang: de omgeving verkend

Didactiek / docentactiviteiten:

- Account aanmaken, leerlingen toevoegen aan de 'kamer' op Scribblar.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Op een eigen laptop of computer een account op Scribblar maken
- Organismen toevoegen aan het whiteboard.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Richtlijnen geven voor het zoeken naar organismen.
- Actief modereren tijdens de opdracht als docent op Scribblar.

Evaluatie en reflectie:

- Na het uitvoeren van de opdracht klassikaal het voedselweb bespreken;
- Van het voedselweb op Scribblar een screenshot maken, er feedback op geven en via de ELO verspreiden naar de leerlingen.

13 Instructiefilmpje met Screencast-O-Matic (PO, leerjaar 7-8)

Leerlingen maken een instructiefilmpje over een eenvoudige veelgebruikte functionaliteit in een programma of website.

Medium:

www.screencast-o-matic.com

Stappenplan:

- De leerkracht maakt een account aan voor de klas bij Screencast-O-Matic en geeft een uitleg.
- De leerlingen geven zelf aan waar zij graag een filmpje over willen maken. Denk aan:
 - Hoe voeg ik een tabel in in Word
 - Hoe meld je jezelf aan op een forum
 - Een complete uitleg over slim zoeken met Google.
- Eventueel kan de leerkracht zelf de opdrachten maken; dit is afhankelijk van de vaardigheden van de leerlingen (en leerkracht).

Opbrengst / meerwaarde:

- De leerlingen leren een heldere uitleg te formuleren en te verwerken in een multimediale omgeving.
- Andere leerlingen kunnen de filmpjes bekijken. Op die manier is het mogelijk voor leerlingen om meerdere vaardigheden te leren.
- Voor de evaluatie heb je aanschouwelijk materiaal, waarop je gemakkelijk feedback kan geven.
- Leerlingen maken kennis met een tool die nieuw voor ze is.

Vakgebied / kerndoelen:

- Nederlands/taal: leerlingen moeten lezen, plannen, spreekteksten voorbereiden en uitvoeren.
- ICT/mediawijsheid: leren werken met een nieuwe tool; constructief werken met nieuwe media.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Uitleg over hoe Screencast-O-Matic werkt is noodzakelijk.
- Tijdens het maken van de filmpjes meekijken en adviseren.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Tijdens werkmomenten of tijd voor zelfstandig werken kunnen leerlingen om de beurt of in een tweetal achter de computer en zelfstandig werken aan de opdracht. Het zou prettig zijn voor de leerlingen als de opdracht zichtbaar is (digitaal of papier).

Betrekken derden:

- Eventueel kan er een brief naar de ouders dat er kennis wordt gemaakt met een vorm van sociale media en dat dit ook thuis te zien is.
- Het is ook leuk de ouders te laten leren van de filmpjes: wellicht kunnen zij als 'digital immigrants' zelfs de vragen aanleveren die ze graag beantwoord zien.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Als de leerlingen zelf mogen kiezen bestaat er een mogelijkheid dat leerlingen kiezen voor onderwerpen waar de leerkracht niet op doelde. Dit kan ondervangen worden door de opdracht specifiek te formuleren. Bijvoorbeeld: laat zien hoe je in Word kan typen zonder dat de spellingscontrole actief is.
- Een andere oplossing is om een zestal opdrachten te maken en de leerlingen te laten kiezen voor 1 (of 2) van de 6 opdrachten.

Evaluatie en reflectie:

- De instructiefilmpjes laten zien.
- De instructies laten uitvoeren door een leerling die het filmpje niet gemaakt heeft: zo kom je erachter of het instructiefilmpje voldoende duidelijk is en de betrokken leerling leert meteen ook de getoonde vaardigheid.

14 Oriëntatie op de sector Zorg en Welzijn (VO)

Oriëntatie op de werkvelden van de sector Zorg en Welzijn verrijken met sociale media. Stagemiddagen d.m.v. roulatie en het volgen van gastlessen worden gecombineerd met communicatie met stagecontacten en gastdocenten via Hyves. Er wordt gezamenlijk informatie verzameld die een bijdrage levert aan de beeldvorming.

Medium:

www.hyves.nl

Stappenplan:

- Stagemiddagen organiseren en gastlessen regelen.
- Een Hyves per klas aanmaken en door de klas een leerling uit laten kiezen die gaat beheren.
- Medium vullen: foto's, interviews, blog, polls enzovoort.
- Materiaal wordt door de leerlingen gebruikt voor het eigen digitaal portfolio.

Opbrengst / meerwaarde:

- Zoals het nu gaat: van de stage en de gastlessen doen de leerlingen verslag in het digitaal portfolio. Sommigen vinden dit erg moeilijk en de individuele teksten lijken vaak erg op elkaar. Beter is om samen tot een multimediaal pakket te komen met teksten, audio/video, foto's enzovoort. Deze bronnen kunnen individueel aangevuld of bewerkt worden en dienen als uitgangsmateriaal voor het digitaal portfolio.
- De betrokken contacten (personeel zorginstelling, gastdocenten) krijgen inzage in het proces en ook ouders weten waar de leerlingen tijdens hun oriëntatiemiddag mee bezig zijn.

Vakgebied / kerndoelen:

- Praktijkvak Verzorging VMBO Zorg en Welzijn
- Oriëntatie op de werkvelden
- Beroepshouding, communicatie en sociale omgang
- Digitale vaardigheden en sociale media gebruiken om te leren

Didactiek / docentactiviteiten:

- Stages en gastlessen organiseren.
- Zorgen voor voldoende computers en toegankelijkheid van het medium.
- Bewaken tijdpad/taken.
- Regelmatig bezoek en controle/feedback op aangemaakte Hyves.
- Evaluatiemomenten en eindbeoordeling.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Verdelen van taken, werken in tweetallen.
- Verzamelen van informatie (zie boven).
- Regelmatig evaluatie, feedback.
- Portfolio invullen, evt. met eigen bijdrage.

Betrekken derden:

- Systeembeheer: hoe pakken we dit aan?
- Contacten met stage-instellingen en gastdocenten

Waarborgen / risicobeheersing:

- Medium alleen toegankelijk maken (besloten Hyves) voor leerlingen, relevante contacten, ouders, docenten

Evaluatie en reflectie:

- Einddatum vaststellen, inlevermoment
- Kan via poll op Hyves (door de verschillende deelnemers apart)

15 Mindmappen met Mindmeister (PO en VO)

Webbased toepassing om te mindmappen/associëren. De mogelijkheid tot webbased delen van een mindmap bevordert het creatief proces bij de deelnemers.

Medium:

www.mindmeister.com

Stappenplan:

- Account aanmaken via de homepage.
- Gezamenlijk het introductiefilmpje 'My first mindmap' bekijken en bespreken.
- Een eerste mindmap maken.
- Deelnemers uitnodigen (als kijker of bewerker).
- Je krijgt in je mailaccount bericht wanneer je mindmap is aangepast door de uitgenodigde deelnemers.

Opbrengst / meerwaarde:

- Werkwijze biedt de mogelijkheid tot anywhere/anytime leren.
- Mindmaps zijn uitstekend geschikt om opdrachten/projecten voor te bereiden of om structuur aan te brengen in informatie.

Vakgebied / kerndoelen:

- Kan voor allerlei vakken gebruikt worden.

Didactiek / docentactiviteiten:

- Aan de start van projecten of een thema deelnemers laten brainstormen.
- Tijdens het mindmappen kan de docent meekijken en adviezen geven.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Mindmappen demonstreren op het digitale schoolbord.
- Werken aan de mindmaps kan in tweetallen, maar ook individueel op school en thuis.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Elke mindmap is - tenzij nadrukkelijk gepubliceerd voor publiek - een besloten omgeving.

Evaluatie en reflectie:

- Mooie kennismaking met mogelijkheid om mindmapping via internet te laten plaatsvinden.

16 Kennisdatabase maken met Evernote (VO, MBO, HBO)

Door een klas of een team wordt Evernote gebruikt om een gezamenlijke kennisdatabase op te bouwen rond een specifiek thema of schoolvak. (Deze tool is ook goed te gebruiken tijdens teamwerk; vervang dan het woord 'docent' voor 'teamleider'.)

Medium:

www.evernote.com

Stappenplan:

- De docent maakt in Evernote een account aan voor een groep, team of klas. Er is een gratis en een betaalde optie. De gratis versie ondersteunt minder bestandsformaten en heeft minder ruimte, maar is erg goed in te zetten. De betaalde versie kost zo'n €35 per jaar.
- Leerlingen installeren Evernote op hun computer, smartphone of tablet en maken samen gebruik van één account. Evernote is ook via een webbrowser te benaderen, dus installatie is niet per se noodzakelijk.
- De docent geeft instructie over de werking van Evernote.
- Als een leerling een bron tegenkomt die bij het onderwerp of vak past, slaat hij deze op in Evernote.
- Als geregeld nieuwe informatie wordt aangedragen ontstaat een database die snel en eenvoudig is te doorzoeken op trefwoorden of labels. Ook afbeeldingen en pdf's kunnen worden doorzocht op trefwoorden.
- De database die ontstaat kan door de leerlingen gebruikt worden bij het maken van werkstukken over het vak/onderwerp.
- De docent kan eventueel controleren op inhoud van de informatie en reflecteren op de 'echtheid' en betrouwbaarheid van de informatie.

Opbrengst / meerwaarde:

- Door samen interessante en waardevolle websites en bestanden te bewaren ontstaat een database met (vak)specifieke informatie.
- Er is een heel scala aan bestandsformaten en documenten te doorzoeken. Informatie in de database is al gefilterd op onderwerp. Dat zorgt voor meer relevante informatie in minder tijd.

Vakgebied / kerndoelen:

- Inzetbaar voor alle vakken of lessen rondom thema's.
- Mediawijsheid: leren zoeken naar waardevolle, betrouwbare informatie.
- Leren werken met bronvermeldingen in een werkstuk

Didactiek / docentactiviteiten:

- Account beheren: zorgen voor een overzichtelijke indeling van de database.
- Controleren van en reflecteren op inhoud van opgeslagen onderdelen in de database; bepalen welke documenten wel of niet geschikt zijn voor de database.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Leerlingen kunnen in de les, maar ook thuis, interessante informatie opslaan en delen met klasgenoten.

Betrekken derden:

- Ouders inlichten (en wellicht instrueren) over installatie en gebruik Evernote.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Docent houdt inhoud van documenten in de gaten.

Evaluatie en reflectie:

- Reflecteren op gebruik van bronnen in werkstukken.
- Reflecteren op betrouwbaarheid van de bestanden in de database; nadenken over de vraag: 'Waarom is dit goede en betrouwbare informatie?'

17 Online leerstrategieën bij afwezigheid docent (VO)

Een docent is ziek en vervanging is niet mogelijk. De groep loopt achterstand op en ouders beginnen te klagen. We bieden de leerlingen drie inhaallessen op basis van online leerstrategieën om versneld de achterstand in te halen. Ervaring met dit idee: de afsluitende toets werd beter gemaakt door de betreffende groep dan de vergelijkbare toets in de parallelklassen. Leerlingen waren bijzonder positief.

Medium:

www.wordle.net

Stappenplan:

- Met de docent van parallelklas worden de topics van het hoofdstuk in kaart gebracht: kernzin in een tekst, spelling werkwoorden uit het Engels, zakelijke brief, vergelijking, metafoor, personificatie, verwijswaarden.
- Voor eerste les hebben leerlingen de opdracht om zich via www.wordle.net voor te stellen en twee goede eigenschappen te benoemen. Met een eigen woordenwolk stelt de docent zichzelf voor.
- We nemen een actuele tekst van Nu.nl. Leerlingen krijgen de tekst 3 minuten te zien en moeten daarna vertellen wat erin staat. Uiteraard passen ze nauwelijks de principes van snellezen toe, zoals het op zoek gaan naar kernzinnen. Vervolgens doe je dit voor en pas je dit voortaan per les twee keer toe.
- Spelling van Engelse werkwoorden uitleggen via 2 YouTube filmpjes en www.woordenlijst.org.
- Keuzeopdracht: theorie puur leren of volgende keer met Flip-camera zelf uitleg geven over de schrijfwijze van Engelse werkwoorden.
- Zakelijke brief: als insteek de klachtenbrieven van www.consuwijzer.nl/klachtenbrieven nemen. Op basis van die modellen kunnen leerlingen in 20 minuten een perfecte klachtenbrief schrijven volgens het gewenste model in de methode. De resultaten in de volgende les inleveren als geprint document.
- Wedstrijdelement: wie kan binnen 15 minuten het best het verschil tussen een vergelijking, metafoor en personificatie omschrijven + er een oefening over samenstellen? Huiswerk: herhaal dit met verwijswaarden op basis van 10 oefenzinnen van mijn kant en de theorie in de methode.

Opbrengst / meerwaarde:

Citaten uit de feedback van enkele leerlingen:

- 'Ik wist niet dat ik zoveel kon leren in drie lessen. Ik vond het ook geen echte les, zo snel ging het allemaal.'
- 'Nu ik het op het scherm voor me zag, begreep ik het beter.'
- 'Je leert zo veel sneller en je hoeft niet al die saaie oefeningen te maken.'

Vakgebied / kerndoelen:

- Nederlands

Didactiek / docentactiviteiten:

- Op relatieniveau gaan zitten en uitstralen dat je vooral zelf ook iets van leerlingen wilt leren.
- Laten ervaren dat een oplossing online vaak dichtbij is, maar dat je moet leren waar je die kunt vinden.
- Zelf laten uitzoeken en uitleggen betekent: prachtig resultaat zonder dat je iets hoeft uit te leggen.

Klassenmanagement / leerlingactiviteiten:

- Leerlingen serieus nemen, belangstelling tonen.
- Onderzoekende en ondernemende houding bij leerlingen voortdurend stimuleren.
- Gezonde portie humor van beide kanten. Een les niet samen gelachen = geen les.

Waarborgen / risicobeheersing:

- Je blijft natuurlijk afhankelijk van techniek. Goed voorbereiden (afspraken met mediatheek, ICT en roosterkamer) en alternatieven vooraf bedenken voor als er een technische storing optreedt.

Evaluatie en reflectie:

- Ik kijk met veel genoegen terug op deze lessen. Leerlingen hebben proefwerk prima gemaakt en geven ook positieve feedback. We zijn nu ook na amper drie lessen met elkaar in contact in de kantine en in de gangen van de school.

Hall of Fame

Deze publicatie is tot stand gekomen dankzij creatieve bijdragen van...

(de nummers verwijzen naar de lesideeën)

- Douwe Beckmann, www.deroodekikker.nl 8
- Florina Blokland, www.edufloor.nl 7
- Maud Boelaars 4
- Saskia Dellevoet, benjijwijs.blogspot.com 4
- Isabelle Franssen 15
- Mattijs Leeffers 12
- Erwin Klaasse, www.sjaboe.nl 13
- Ruud van Leeuwen, nl.linkedin.com/in/ruudleeuwen 5
- Pauline Maas, www.4pip.nl 10
- Erno Mijland, www.ernomijland.com 1, 2, 6
- Nely Mol-Griffioen, nl.linkedin.com/in/nelymolgriffioen 14
- Jaap-Willem Mol, www.twitter.com/jaapmol 16
- Dr. Paula M.C. Mommersteeg,
www.tilburguniversity.edu/nl/webwijs/show/?uid=p.m.c.mommersteeg 11
- Emmanuel Naaijken, www.onderwijsbrabant.nl 5
- Peter te Riele, www.advieshulpactie.nl 3
- Tjeu Seeverens, www.twitter.com/tjeuseeverens 17
- Amber Walraven, amberwalraven.edublogs.org 9

Overzicht online tools

Besproken tools

- Blogger [www.blogger.com]
- Delicious [www.delicious.com]
- Evernote [www.evernote.com]
- Facebook [www.facebook.com]
- Flickr [www.flickr.com]
- Hyves [www.hyves.nl]
- Glogster [www.glogster.com]
- Google Docs [docs.google.com]
- Google Sites [sites.google.com]
- Mindmeister [www.mindmeister.com]
- PBWorks [www.pbworks.com]
- Screencast-O-Matic [www.screencast-o-matic.com]
- Scribblar [www.scribblar.com]
- Scribd [www.scribd.com]
- Skype [www.skype.com]
- Slideshare [www.slideshare.net]
- Sumopaint [www.sumopaint.com]
- Twitter [www.twitter.com]
- Wallwisher [www.wallwisher.com]
- Wrts.nl [www.wrts.nl]
- Weebly [www.weebly.com]
- Wordle [www.wordle.com]
- YouTube [www.youtube.com]

Enkele andere handige tools en bronnen

- Links verzamelen doe je met Symbaloo [www.symbaloo.com] of met Yurls [www.yurls.net]
- Dynamische presentaties maak je met Prezi [www.prezi.com]
- Halen en brengen van lesmateriaal doe je met Wikiwijs [www.wikiwijs.nl]
- Geweldige lezingen vind je op TED [www.ted.com] en PopTech [www.poptech.com]
- Een bron van informatie over onderwijs en ict is Kennisnet [www.kennisnet.nl]
- Een virtueel kantoor voor je klas, team of raad vind je op MaxClass [www.maxclass.com]
- Online foto's bewerken doe je met Picnik [www.picnik.com]
- Slideshows met foto's maak je met Photopeach [www.photopeach.com]
- Een afspraak met meerdere mensen maak je gemakkelijk en snel met Datumprikker [www.datumprikker.nl]
- Grote hoeveelheden data verzend je buiten je e-mail om met WeTransfer [www.wetransfer.com]

Commerciële oplossingen

Handig al die gratis online diensten! Maar ja, je moet wel overal accounts aanmaken en onthouden, je verdiepen in de mogelijkheden en werkwijze van elke dienst en dan staat alles ook nog eens online en mogelijk niet (goed) afgeschermd, zodat de hele wereld kan meekijken. Niet elke leraar vindt dat prettig. Vandaar dat we ook kort twee commerciële oplossingen aanstippen.

EduSuite.nl

EduSuite is een elektronische leeromgeving voor het basisonderwijs. Het is online platform met een mediawijs karakter. Leerlingen leren álle media te interpreteren en begrijpen, zoals kranten, reclame, websites, forums, Twitter en online video. In EduSuite bieden de makers onder andere de begrijpend lezen methode 'Nieuwsgierig' aan. Ook hierin komen diverse mediawijze onderwerpen aan bod, zoals het nieuwsitem, de zaakvaktekst of de literaire tekst. Het aanbod van lesmateriaal zal de komende tijd uitgroeien, o.a. op het gebied van spelling en rekenen. Ook wordt gewerkt aan een leerlijn mediawijsheid.

www.edusuite.nl

VAL junior

VAL junior laat leerlingen in het primair onderwijs leren binnen een virtuele omgeving. Het concept heeft een compleet uitgewerkte didactiek en technische omgeving om kinderen doelgericht aan het werk te zetten met gebruik van sociale media. Er is een uitgebreid stappenplan beschikbaar. In grote lijn: kinderen worden na een probleemanalyse uitgenodigd hun eerste uitwerkingen op de website te publiceren. Door op elkaar te reageren en elkaar te beoordelen worden daaruit de beste voorstellen/ontwerpen geselecteerd die verder worden uitgewerkt tot een eindresultaat dat wordt gepresenteerd aan de hele groep. Geschikt voor alle gebieden, maar de eerste voorkeur zal uitgaan naar vakgebieden die zich wat meer lenen voor een groepsgewijze, projectmatige aanpak.

www.valjunior.nl

Een gratis workshop?

Slimmerkunde, sociale media, games in het onderwijs... graag verzorgt Erno Mijland voor uw medewerkers een workshop over een van deze deze thema's. Voor uw school hoeft zo'n workshop niets te kosten. Hoe werkt dat?

1. We stellen gezamenlijk het onderwerp en de doelgroep van de workshop vast. In alle workshops zit een praktijkgedeelte waarin de deelnemers iets gaan doen of maken.
2. We leggen een datum / tijd vast. Uitgangspunt is 14.00-17.00 uur.
3. De workshop vindt plaats op uw school. De school biedt een voldoende ruim lokaal met minimaal 12 computers met internettoegang en koffie/thee voor 20-24 deelnemers.
4. In principe **drie deelnemers van uw school** doen **gratis** mee.
5. Deelnemers van andere scholen betalen voor deelname. Ik regel de inschrijvingen/betalingen, dus uw school heeft hier verder geen omkijken naar.
6. We stellen gezamenlijk het minimaal aantal deelnemers vast dat 1 week voor aanvang van de workshop ingeschreven moet hebben. Bij te weinig belangstelling gaat de workshop niet door.
7. Werving van deelnemers is de gezamenlijke inspanningsverplichting van uw school en van mij.
8. Deze opzet vraagt om een regionale spreiding. Scholen die zich eerst aanmelden in een bepaalde regio hebben voorrang.

Hebt u belangstelling voor een workshop op uw school?

Neem even contact op via (013) 514 2390 of per e-mail: erno@mijland.nl.